

شورای سیاست‌گذاری حوزه های علمیه خاوران
مرکز مدیریت حوزه های علمیه خاوران
مدرسه علمیه فاطمیه (سلام الله علیها) شهرستان زرنند
تحقیق سطح دو (کارشناسی)

عنوان :

عوامل فقر و فقرزدایی در سیره پیشوایان

استاد مربوطه : سرکار خانم نجمه دهقانی

پژوهشگر: اعظم میرزایی

پاییز ۹۵

چکیده

موضوع این تحقیق عوامل فقر و فقر زدایی در سیره پیشوایان است. انسان برای رسیدن به نیازهای مادی و رفع گرفتاری هایش تلاش فراوان می کند. از این رو کسی که روزی حلال می جوید و بخواهد فقر را از زندگی خود بزدايد باید از روایات رسیده از اهل بیت (علیه السلام) پیروی کند. چرا که ایشان راه آسانی برای رسیدن به خواسته هایمان نشان داده اند و هر چه از ایشان به ما رسیده در حقیقت از جانب خدای تعالی است. از دیدگاه معصوم (علیهم السلام) تمام فعالیت های مسلمانان می تواند نوعی برقراری ارتباط با آفریدگار جهان باشد و افزون بر ارزش دنیوی، از پاداش های معنوی نیز در آخرت برخوردار شوند. این نوشتار در صدد این است که به تبیین فقر و عوامل آن در سیره پیشوایان بپردازد. بدین سبب هدف از انجام تحقیق : شناخت معنا و مفهوم فقر، آگاهی یافتن از عوامل فقر، مشخص شدن راهکارهای مبارزه با فقر در سیره معصومین و بیان آرمانها و هدف های سیره عملی معصومین برای رفع معضل فقر است. تحقیق حاضر به روش توصیفی گرد آمده، چرا که در صدد توصیف عوامل فقر و راههای مبارزه با فقر است و در آخر به این نتیجه رسیدیم که : انسان در چهار چوب ارزش های اخلاقی و پیروی از سیره معصومین (علیه السلام) می تواند در توسعه اقتصادی و رفع نیازهای مستمندان و فقر زدایی از جامعه اسلامی نقش به سزایی را ایفا کند و راضی بودن انسان به اندازه کفایت، به فرد قانع توانایی می دهد که هرگز احساس ناداری نکند و خود را با موقعیت های گوناگون سازگار سازد زیرا انسان با پرداخت زکات، خمس، صدقه و قرض الحسنه به دیگران، مال خود را حفظ می کند و خداوند برکت فراوانی به پرداخت کننده می دهد.

واژگان کلیدی : فقر، کار، زکات، اسراف.

فهرست مطالب

۱	مقدمه
۲	فصل اول کلیات
۳	۱-۱- تعریف و تبیین موضوع
۳	۲-۱- ضرورت و اهمیت موضوع
۳	۳-۱- طرح مسئله و پرسش های تحقیق
۴	۴-۱- اهداف و فواید تحقیق
۴	۵-۱- پیشینه و سابقه موضوع
۵	۶-۱- مفاهیم و اصطلاحات کلیدی
۵	۷-۱- روش تحقیق
۶	۸-۱- ساختار و محدوده تحقیق
۷	فصل دوم عوامل فقر در سیره پیشوایان (علیهم السلام)
۸	بیکاری
۹	فقر نمایی
۱۰	کسب نامشروع و تعدی به اموال و دارایی مردم
۱۱	اسراف

- ۱۲..... به کار گماردن جاهلان و سفهاء.....
- ۱۳..... فصل چهارم عوامل فقر زدایی در سیره معصومین (علیه السلام).....
- ۱۴..... زکات سرمایه فقر زدایی.....
- ۱۶..... کار و تلاش.....
- ۱۷..... پس انداز برای آینده.....
- ۱۸..... قرض الحسنه به خویشاوندان.....
- ۱۹..... نیکوکاری و صدقه دادن.....
- ۲۰..... انتظار و دعا برای ظهور حضرت.....
- ۲۰..... قناعت ثروتی بی پایان.....
- ۲۱..... انفاق شاه کلید مال.....
- ۲۳..... نتایج.....
- ۲۴..... پیشنهادها.....
- ۲۵..... منابع و مآخذ.....

دیگران پنهانش کنی، دیگر روزی ات افزایش نخواهد یافت؛ ولی اگر آن را برداشتی، هم خودت از آن استفاده کردی و هم به دیگران بخشیدی ظرفت را زودتر خالی کرده ای و دوباره می توانی آن را زیر باران بگذاری و پر کنی و دائم خود و دیگران را سیراب گردانی و هر بار از باران جدید تر و نعمت تازه تری استفاده خواهی کرد و به دیگران هم استفاده خواهی رساند. اما اگر همان بار اول آب جمع شده ظرفت را پنهان کنی و بخیل بازی درآوری هم از خودت را از نعمات دیگر خدا محروم کرده ای و هم دیگران را. پس شیطان به ما وعده فقر می دهد و خداوند، وعده بخشش و فضل. اکنون بیا خودت را واری کن دلت را بشکاف و ببین به کدام وعده اعتماد داری؟ اگر اهل انفاقی که خوشا به حالت! و برای همه دعا کن تا اهل انفاق شوند و اگر نیستی، بنشین با خودت خلوت کن و از خدا استمداد کن، به وعده شیطان عمل نکن و شروع به انفاق کن تا شیطان دست طمع از تو بردارد، و الا همیشه در بند و اسارت شیطان باقی می مانی و آنگاه که به خود می آیی شاید دیر شده باشد و اگر بگویی خدایا! مرا به دنیا بازگردان تا انفاق کنم، پاسخ می شنوی، کلا دیگر نمی شود و باید تا فرصت داشتی انفاق می کردی^۱.

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) می فرمایند: «همه مردم از فقیر و غنی در روز قیامت آرزو می کند که در دنیا به اندازه قوتی نصیبشان می شد. و می فرماید: ای فقرا قلبا از خدا راضی باشید تا با پاداش خود بر فقرتان غلبه کنید و گرنه نتوانید غالب شد^۲.

۱ . داوود عارفی، انفاق در قرآن، قم، انتشارات سبط النبی (صلی الله علیه و آله)، ۱۳۸۸، ص ۲۹.

۲ . سید عبدالله شبر، اخلاق، قم، موسسه انتشارات هجرت، ۱۳۷۴، ص ۳۴.

نتایج

انسان در چهار چوب ارزش های اخلاقی و پیروی از سیره معصومین (علیه السلام) می تواند در رشد و توسعه اقتصادی و رفع نیاز های مستمندان و فقرزدایی از جامعه اسلامی نقش به سزایی داشته باشد.

راضی بودن انسان به اندازه کفایت، به فرد قانع توانایی می دهد که هرگز احساس ناتوانی و ناداری نکند و خود را با موقعیت های گوناگون سازگار سازد.

فقر و زندگی فقیرانه هرچند نزد خدا ارزشی والا دارد، موجب سرعت در حسابرسی در روز قیامت است و فقیر نزد خداوند منزلتی خاص دارد، اما در نظر مردم فقر ناپسند و فقیر بی منزلت است.

انسان با پرداخت زکات، خمس، صدقه و قرض الحسنه به دیگران مال و دارایی خود را حفظ کند چون خداوند برکت فراوانی به پرداخت کننده می دهد.

انسان باید به فکر پس انداز برای آینده باشد، تا اگر خدای ناکرده مشکلی برایش پیش آمد و نیازی به پول پیدا کرد دیگران نگردد.

انتظار فرج، یعنی رفع نیاز های اساسی انسان در جریان رشد تکامل مادی و معنوی او رسیدن به اهداف غائی و ریشه کن کردن فقر و محرومیت است.

پیشنهادها

پیشنهاد علمی:

به دیگر پژوهشگران توصیه می‌کنم در زمینه فقر و جایگاه آن در زندگی مادی و معنوی انسان‌ها بررسی‌ها و تحقیقات گسترده‌ای انجام دهند تا برداشتن گامی کوچک از رساندن جامعه به سعادت دنیوی و اخروی را بر عهده گیرد.

پیشنهادات عملی:

۱. تحقیق حاضر در حوزه‌های علمیه به صورت بروشور در آورده شود.
۲. پژوهشگران در مورد این تحقیق بحث کنند.
۳. به سازمان تبلیغات پیشنهاد شود که این تحقیق به صورت فصل درآورده و به تحقیق و تفحص بپردازند.
۴. تحقیق حاضر به عنوان جزوه درآمده و به دانش‌آموزان ارائه شود.
۵. به ستاد نماز جمعه توصیه می‌شود به مبلغانشان توصیه که در این مورد بحث و تحقیق کنند.

منابع و مأخذ

قرآن کریم.

۱. ابن شعبه، حسن بن علی، تحف العقول، مترجم صادق حسن زاده، قم، نشر آل علی (علیه السلام)، ۱۳۸۲.
۲. اسحاقی، سید حسین، راهبردها و مبانی جهاد اقتصادی، قم، نشرهاجر، ۱۳۹۱.
۳. بهزاد، سیروس، فصلنامه علمی و کاربردی قرض الحسنه، تهران، صندوق قرض الحسنه الزهرا (سلام الله علیها)، مرداد ۱۳۷۷.
۴. جویباری، م. ر. و جمعی از نویسندگان، آشنایی با حکمت‌های نهج البلاغه، ج ۲، چاپ چهارم، قم، نسیم، فردوس، ۱۳۸۵ ش.
۵. حرّ عاملی، محمد بن الحسن، و سائل الشیعه، چاپ دوم، ج ۶، قم، مؤسسه آل البيت علیهم السلام، ۱۴۱۴ هـ.
۶. حیدری نراقی، علی محمد، ر ساله حقوق امام سجاد (علیه السلام)، چ ۴، بی جا، نشر مهدی نراقی، ۱۳۹۳.
۷. در راه حق هیات تحریریه موسسه، زکات، ج ۷، بی جا، انتشارات موسسه در راه حق، بی تا.
۸. دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، تهران، موسسه انتشارات و چاپ، ۱۳۸۵.
۹. شبر، سید عبدالله، اخلاق، قم، موسسه انتشارات هجرت، ۱۳۷۴.
۱۰. عارفی، داوود، انفاق در قرآن، قم، انتشارات سبط النبی (صلی الله علیه و آله)، ۱۳۸۸.
۱۱. علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، گردآورنده: محمد بن حسین شریف الرضی، مترجم: محمد دشتی، قم، نشر مشهور، ۱۳۷۹.

۱۲. فیض کاشانی، ملامحسن، محجه البيضاء، ج ۳، قم: موسسه فرهنگی و اطلاع رسانی تبیان، ۱۳۸۷.

۱۳. قیّم، عبد النبی، فرهنگ معاصر میانه عربی / فارسی، تهران، فرهنگ معاصر، ۱۳۸۶.

۱۴. کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، مترجم و شارح: هاشم رسولی و جواد مصطفوی، ج ۵،

تهران، نشر کتابفروشی علمیه اسلامیّه، ۱۳۶۹.

۱۵. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، تحقیق و تعلیق: سید جواد علوی، ج ۱۰۰، تهران، نشر دارالکتب

اسلامیّه، ۱۳۶۲ ق.

۱۶. هندی، علی المتقی ابن حسام الدین، کنز العمال، ج ۴، بعاصمه حیدر آباد، نشر دائرة المعارف

العثمانیّه، ۱۳۶۴ ق.